

EMPRESA I SOCIETAT

ESCOLA UNIVERSITÀRIA D'ESTUDIS EMPRESARIALS (EUEE)

- Curs: 2002-2003
  - Grup: 50
  - Codi Assignatura: 20275
  - Professor: Francesc Gibert
- .....

OBJECTIUS GENERALS

L'objectiu de l'assignatura és estudiar les interrelacions entre empresa i societat. Empresa i societat no es contempen com dues realitats aïllades: l'empresa està immersa en un context ampli (la societat), que en delimita i condiona l'acció; i, al seu torn, les actuacions empresarials tenen importants implicacions en l'entorn social.

Dins de les diverses interrelacions entre empresa i societat, l'assignatura es centra en les que versen sobre l'ocupació. Així, s'analitza com diverses característiques socials (en relació a la mà d'obra, al sistema educatiu, a l'estructura social, etc.) condionen les decisions empresarials, i alhora com aquestes decisions conflueixen en l'àmbit laboral (mercat de treball, divisió i organització del treball, qualificació, etc.) i en l'àmbit social (família, estratificació social, integració/exclusió social, etc.).

En aquest context, es fa un repàs de les principals anàlisis teòriques sobre les concepcions de "treball" i "mercat de treball". S'analitzen, així mateix, les principals característiques i tendències del treball i de l'ocupació en la nostra societat, i com aquestes afecten a l'empresa i al seu entorn social. Finalment, són objecte d'estudi les relacions entre les polítiques empresarials (en relació a l'organització del treball i la innovació tecnològica) i l'estructura ocupacional.

AVALUACIÓ

Es realitzarà un únic examen escrit; així mateix, s'exigirà la realització d'un treball, del qual, a començament del curs, s'especificaran les característiques. L'examen val un 70% de la nota final i el treball el 30% restant. Ambdues parts s'han d'aprovar per superar el curs.

BIBLIOGRAFIA

Es facilitarà la bibliografia (en forma de fotocòpies) de lectura obligatòria per cada tema. En el temari s'indica la que serveix per aprofundir en les diverses qüestions tractades.

PROGRAMA

TEMA I

EMPRESA, TREBALL I SOCIETAT: PRODUCCIÓ I REPRODUCCIÓ SOCIAL

1. Introducció: Empresa i entorn. Principals relacions entre Empresa i Societat.
2. El concepte convencional – i reduccionista – de treball. La revisió del concepte de treball i les dificultats de la seva mesura. Treball i ocupació: el mercat de treball.
3. Producció i reproducció social: principis de regulació social i mercat. El paper regulador de l'estat: l'Estat del Benestar.

Bibliografia:

- * Berger, J. y Offe, C. (1992): *El futuro del mercado de trabajo. Notas acerca de la necesidad de complementar un fracasado principio de alocación*, a Offe, C. (1992): *La sociedad de trabajo*, Alianza, Madrid.
- * Durán, Mª Angeles (1992): “La conceptualización del trabajo en la sociedad contemporánea”, a *Revista de Economía y Sociología del Trabajo*, núm. 13-14.
- * Fernández Enguita, M. (1998): *Economía y sociología. Para un análisis sociológico de la realidad económica*, Centro de Investigaciones Sociológicas, Madrid.
- * Jódar, P. (1995): *El análisis del trabajo. Aportaciones desde la sociología*, cap. 3 y 4. (fotocòpia)
- * Humphries, J. y Rubery, J. (1994): *La autonomía de la reproducción social: su relación con el sistema de producción*, a Borderías-Carrasco-Alemany (comp.) (1994): *Las mujeres y el trabajo*, FUHEM-ICARIA, Barcelona. (fotocòpia)
- * Michon, F. y Segrestin, D. (1993): *Historia de un encuentro*, a Michon, F. y Segrestin, D. (1993): *El empleo, la empresa y la sociedad*, Ministerio de Trabajo y Seguridad Social, Madrid.
- * Miguélez, F. (1982): “Economía sumergida y transformaciones socio-laborales”, a *Boletín de Estudios Económicos*, núm. 117.
- * Mingione, E. (1993): *Las bases teóricas de una sociología crítica de la vida económica*, a Mingione, E. (1993): *Las sociedades fragmentadas*, Ministerio de Trabajo y Seguridad Social, Madrid.
- * Pahl, R. (1990): “De l'economia informal a les formes de treball: models i tendències transnacionals”, a *Papers. Revista de Sociologia*, núm. 34.
- * Polanyi, K. (1989): *La gran transformación. Crítica del liberalismo económico*, cap. 4-12-14-17-18, La Piqueta, Madrid.
- * Rubery, J. (1993): *El empleo de las mujeres. Introducción*, a Rubery, J. (1993): *Las mujeres y la recesión*, Ministerio de Trabajo y Seguridad Social, Madrid.
- * Ruesga, S. (Dir.) (2002): *Economía del trabajo y política laboral*, Pirámide, Madrid.
- * Watson, T. (1994): *Trabajo y Sociedad*, Hacer, Barcelona.

TEMA II

ESTRATÈGIES EMPRESARIALS I MERCAT DE TREBALL: ENFOCAMENTS TEÒRICS SOBRE EL MERCAT DE TREBALL

4. El mercat de treball en la teoria neoclàssica: el treball com a factor de producció. Les teories del capital humà. Formulacions recents sobre el mercat de treball des de la perspectiva neoclàssica. Crítiques a la teoria neoclàssica.
5. L'enfocament marxista sobre el mercat de treball. Treball i força de treball. La ficció del treball-mercaderia. Els mecanismes de control sobre el treball.
6. Les teories institucionalistes (l'enfocament de la segmentació): el mercat de treball com a institució social. Conceptes bàsics del mercat de treball en la teoria dualista. Cadenes de mobilitat i xarxes socials. Configuració de la demanda, estructura social de l'oferta i assignació dels llocs de treball.
7. Els mercats interns de treball i els factors que els generen: formació a l'empresa i costos de rotació; grups de referència i costums; sindicats i controls empresarials.
8. El mercat de treball i les desigualtats de gènere: la segregació ocupacional.

Bibliografia:

- * Doeringer, P.B. y Piore, M. (1983): *Los mercados internos de trabajo*, a Toharia, L. (1983): *El mercado de trabajo. Teorías y aplicaciones*, Alianza, Madrid.
- * Edwards, R. (1983): *Conflicto y control en el lugar de trabajo*, a Toharia, L. (1983): *El mercado de trabajo. Teorías y aplicaciones*, Alianza, Madrid.
- * Humphries, J. y Rubery, J. (1994): *La autonomía de la reproducción social: su relación con el sistema de producción*, a Borderías-Carrasco-Alemaný (comp.) (1994): *Las mujeres y el trabajo*, FUHEM-ICARIA, Barcelona. (fotocòpia)
- * Maruani, M. (1991): "La construcción social de las diferencias de sexo en el mercado de trabajo", a *Revista de Economía y Sociología del Trabajo*, núm. 13-14.
- * Picchio, A. (1994): *El trabajo de la reproducción: tema central en el análisis del mercado laboral*, a Borderías-Carrasco-Alemaný (comp.) (1994): *Las mujeres y el trabajo*, FUHEM-ICARIA, Barcelona. (fotocòpia)
- * Piore, M. (1983): *Fragments de una teoría "sociológica" de los salarios*, a Piore, M. (1983): *Paro e Inflación*, Alianza, Madrid.
- * Prieto, C. (1989): "¿Mercado de trabajo?", a *Revista Española de Investigaciones Sociológicas*, núm. 47.
- * Recio, A. (1997): *Trabajo, personas, mercados. Manual de economía laboral*, FUHEM-ICARIA, Barcelona.
- * Requena, F. (1991): "Redes sociales y mecanismos de acceso al mercado de trabajo", a *Sociología del Trabajo*, núm. 11.
- * Toharia, L. (1983); *Introducción*, a Toharia, L. (1983): *El mercado de trabajo. Teorías y aplicaciones*, Alianza, Madrid. (fotocòpia)
- * Torns, T. (1999): *Las asalariadas: un mercado con género*, a Miguélez-Prieto (dirs.) (1999): *Las relaciones de empleo en España, Siglo XXI*, Madrid. (fotocòpia)
- * Villa, P. (1991): *La estructuración de los mercados internos de trabajo*, Introducción-Cap. 1-Conclusiones, Ministerio de Trabajo y Seguridad Social, Madrid.

TEMA III

EL MERCAT DE TREBALL A ESPANYA I A CATALUNYA: EL PROBLEMA DE L'ATUR

9. Les estadístiques sobre el mercat de treball: conceptes i metodologia. Estructura de la mà d'obra: ocupació, edat, sexe, etc. Característiques i canvis en l'ocupació. Formes de contractació i formes de treball. L'atur: característiques i efectes sobre els diferents grups socials.
10. Els actors socials i les institucions públiques davant de l'ocupació. Les estratègies de flexibilització del mercat de treball: estratègies empresarials i sindicals.
11. Una aproximació al panorama europeu del mercat de treball en els anys 90. El problema de l'atur i les possibles alternatives: la reducció de la jornada laboral i el repartiment del treball.

Bibliografia:

- * Atkinson, J. (1994): *Flexibilidad del empleo en los mercados interno y externo de trabajo*, a Finkel, L. (1994): *La organización social del trabajo*, Pirámide, Madrid.
- * Consejo Económico y Social (2002): *Memoria sobre la situación socioeconómica y laboral. España 2001*, Consejo Económico y Social, Madrid.
- * Fernández, F., Garrido, L. y Toharia, L. (1991): *Empleo y Paro en España, 1976-1990*, a Miguélez-Prieto (dirs.) (1991): *Las relaciones laborales en España*, Siglo XXI, Madrid.
- * Gorz, A. (1987): "Los sindicatos ante el neocorporativismo y la ampliación de su misión", a *El Proyecto*, núm. 2. (fotocòpia)
- * Instituto Nacional de Estadística (1996): *Descripción*, a *Encuesta de Población Activa*, INE, Madrid. (fotocòpia)
- * Kaplinsky, R. (1993): "La nueva flexibilidad: promotora de la eficacia económica y social", a *Revista de Economía y Sociología del Trabajo*, núm. 19-20.
- * OCDE (1996): *Las perspectivas del empleo en 1996*, Ministerio de Trabajo y Seguridad Social, Madrid.
- * Prieto, C. (1994): *Trabajadores y condiciones de trabajo*, HOAC, Madrid.
- * Recio, A. (1994): "Paro y flexibilización del mercado laboral en España. Comentarios a una reforma", a Departament d'Economia Aplicada de la UAB, *Working Paper* 94.01.
- * Recio, A. (1997): *Crisis y reparto del empleo*, a Recio, A. (1997): *Trabajo, Personas, Mercados. Manual de Economía Laboral*, FUEM-ICARIA, Barcelona. (fotocòpia)
- * Recio, A. (1999): *La segmentación del mercado laboral en España*, a Miguélez-Prieto (dirs.) (1999): *Las relaciones de empleo en España*, Siglo XXI, Madrid. (fotocòpia)
- * Rifkin, J. (1997): *El fin del trabajo*, Paidós, Barcelona.
- * Toharia, L. y otros (1998): *El Mercado de trabajo en España*, McGraw-Hill, Madrid.
- * Treu, T. (1993): "La flexibilidad laboral en Europa", a *Revista Internacional del Trabajo*, vol. 112, núm. 2.

TEMA IV

EMPRESA, TECNOLOGIA I ESTRUCTURA SOCIAL

12. Empresa i estructura ocupacional. Relacions entre les polítiques de personal i l'organització del treball. Una perspectiva "societal".
13. Tecnologia i ocupació: un repàs a les teories del canvi tecnològic i als seus efectes sobre l'ocupació. Tecnologia i organització social vs. qualificacions i estructura ocupacional: els processos de polarització.
14. Empresa, estructura ocupacional i estructura de classes. Les anàlisis actuals sobre les desigualtats a les societats avançades: cap a l'era de la societat post-industrial?

Bibliografia:

- * Boyer, R. (1994): *Nuevas tecnologías y empleo en los ochenta*, a Finkel, L. (1994): *La organización social del trabajo*, Pirámide, Madrid.
- * Boyer, R. (1995): "Austeridad salarial y/o impulso educativo: el dilema francés", a *Revista de Economía y Sociología del Trabajo*, núm. 27/28.
- * Castells, M. (1997): *La Era de la información. Economía, sociedad y cultura. Vol. 1 La sociedad red*, Alianza, Madrid.
- * Castillo, J.J. (comp.) (1988): *La automatización y el futuro del trabajo*, Ministerio de Trabajo y Seguridad Social, Madrid.
- * Díaz Salazar, R. (1992): *¿Todavía la clase obrera?*, cap. 4, HOAC, Madrid.
- * Fernández Enguita, M. (1992): "Propiedad, autoridad y cualificación en el análisis de las clases sociales", a *Política y Sociedad*, núm. 11.
- * Feito, R. (1995): *Estructura Social Contemporánea*, cap. 4 y 5, Siglo XXI, Madrid. (fotocòpia)
- * Fernández Steinko, A. (1993): "Dinámica organizativa, cualificaciones y clasificación profesional en empresas españolas de alta tecnología", a *Revista de Economía y Sociología del Trabajo*, núm. 21-22.
- * Giddens, A. (1991): *Estratificación y estructura de clases*, a Giddens, A. (1991): *Sociología*, Alianza, Madrid.
- * Gorz, A. (1987): "Los sindicatos ante el neocorporativismo y la ampliación de su misión", a *El Proyecto*, núm. 2. (fotocòpia)
- * Kaplinsky, R. (1989): *Microelectrónica y empleo*, Ministerio de Trabajo y Seguridad Social, Madrid.
- * Köhler, C. (1993): "Cambios tecnológicos y cambios organizativos en las cualificaciones profesionales. Un debate entre el aburrimiento y el desafío total", a *Revista de Economía y Sociología del Trabajo*, núm. 21-22.
- * Lacalle, D. (1988): *El capitalismo maduro, ¿sociedad de clases medias o sociedad de asalariados?*, a VVAA (1988): *Nuevas tecnologías y cambios en la clase obrera*, FIM, Madrid. (fotocòpia)
- * Lope, A. y Martín, A. (1996): "Las relaciones entre formación y empleo, ¿qué formación, para que empleo?", a *Revista de Economía y Sociología del Trabajo*, núm. 27-28.
- * Lope, A. (1995): "Els efectes de la innovació tecnològica sobre les qualificacions a l'empresa", a *Anuari Sòcio-laboral de Catalunya 1994*, Institut d'Estudis Laborals, Barcelona.
- * Miguélez, F., García, T., Rebollo, O., Sánchez, C. i Romero, A. (1996): *Desigualtat i canvi. L'estructura social contemporània*, Proa-UAB, Barcelona.
- * OCDE (1992): *Visión General*, Cap. 1, a OCDE (1992): *Tecnologías avanzadas, microelectrónica y cambios en el trabajo*, Ministerio de Trabajo y Seguridad Social, Madrid.
- * Sanchís, E. (1989): "Cambio técnico y cualificaciones laborales. Últimas contribuciones a un debate siempre abierto", a *Sistema*, núm. 90.